

PRZEWODNIK KĄPIELOWY

DWUTYGODNIK ILUSTROWANY

POŚWIĘCONY SPRAWOM ZDROJOWISK I MIEJSC KLIMATYCZNYCH KRAJOWYCH.

Wychodzi w porze kąpielowej 1-go i 15-go każdego miesiąca.

Redaktor i wydawca: Dr. Zygmunt Wąsowicz.

Redakcja i Administracja:

Kraków, ulica Floryańska L. 44.

Rękopisów nie zwraca się.

Ogłoszenia:

za 1 wiersz petitem lub jego miejsce 40 halerzy;
w „nadesłanem” za 1 wiersz garmondem 1 kor.
przyjmuje Administracja.

Prenumeratę wynoszącą 6 kor. za cały rocznik, przyjmuje prócz administracji księgarnia S. A. Krzyżanowskiego w Krakowie i księgarnia E. Wende i Spółka w Warszawie.

Treść: Dr. J. Tchórznicki: Frekwencja w naszych zdrojowiskach i uzdrowiskach w ostatnich pięciu latach. — Prof. Dr. Ludomił Korczyński: Technika w usługach balneoterapii. — Korespondencja. — Wiadomości bieżące. — Ogłoszenia.

KSIEGARNIA NARODOWA

we Lwowie, Akademicka L. 8

poleca:

Altenberg P. Jak ja to widzę	K.	4-60
Bakunin. Do Polski, Rosyi i Słowian	"	5-60
Bohowityn. Wyzyskiwani, powieść	"	3-20
Dąbrowski Ig. Chwila była przedwieczorna	"	2-60
France A. Wybór pism. T. I.	"	6-20
Gawalewicz M. Dla ziemi, powieść 2 tomy	"	4-70
Jaroszyński T. Dla nich, powieść	"	3-60
Konopnicka M. Szkice. Bohdan Zaleski — Adam Asnyk — H. Sienkiewicz	"	5-60
Mazowiecki M. Historia polskiego ruchu socjalistycznego w zaborze rosyjskim	"	2-60
Prażmowska T. Romans gąski, powieść	"	4-60
Rodziewicz M. Macierz, powieść	"	3-20
" Światła, nowele	"	5-20
" Wrzos, powieść	"	3-60
Rygiel L. Hańba dusz, powieść	"	4-60
Stasiak L. Skarbiec króla Kazimierza, powieść	"	7-80
Synoradzki M. Potępienie, powieść historycz. 2 tomy	"	1-50
Vera. Jedna dla wielu. Z pamiętnika młodej dziewczyny	"	3-50
„Za i przeciw”, głosy o kwestyi socyalnej	"	

Od wydawnictwa.

„Przewodnik kąpielowy“

jest pismem informacyjnem, które rozsyłane bezpłatnie ma za zadanie zapoznawać naszą publiczność w najszerszych kołach z zaletami i urządzeniami naszych miejscowości leczniczych i pouczać ją, że i w kraju może leczyć się z równą, a często z większą dla siebie korzyścią i mniejszym kosztem, niż za granicą.

„Przewodnik kąpielowy“

rozsyłany więc będzie bezpłatnie w pierwszym rzędzie PP. Lekarzom w Galicyi i Królestwie Polskiem, znajdzie się we wszystkich pociągach głównych linii kolejowych, czytelnich publicznych, hotelach, kawiarniach, cukierniach, restauracjach i t. d.

Wobec tego pismo to przedstawia **niezwykle korzystne warunki** dla reklamowania w ogłoszeniach naszych miejscowości kąpielowych, zakładów leczniczych, pensyonatów, hoteli, prywatnych will w zdrojowiskach, jak niemniej przemysłowych i kupieckich, zwłaszcza w zdrojowiskach i większych ogniskach handlowych, przez które publiczność kąpielowa w drodze do zdrojowisk przejeżdżać musi.

Pierwszorzędna Pracownia
Sukien męskich
Leona Grabowskiego

Właściciel firmy
Gabryel Grabowski
w Krakowie,
ulica Szpitalna L. 36.

Materyały i krój
angielski
Wykończenie
artystyczne.

Zakład ogrodniczy
Antoniego Klimowicza i Syna
we Lwowie, plac Halicki L. 14

poleca bukiety imieninowe, weselne, okolicznościowe w najpiękniejszym ułożeniu. — Wszelką jarzynę w 5 kłgr. koszykach po cenie targowej, oraz wszelkie artykuły w zakres ogrodnictwa wchodzące.

Uprasza się dokładnie adresować:

Adr. telegraficzny: **Antoni Klimowicz, Lwów.**

FREKWENCYA w naszych zdrojowiskach i uzdrowiskach w ostatnich pięciu latach.

Podał

Dr. J. Tchórzniński.

Czy posłuchali naszych rad i nawoływań? A mówiliśmy prosto i szczerze: „Jedźcie do swoich i na rodzinnej glebie szukajcie zdrowia; nie czeijcie obcych bogów, lecz własnym bracom złoście dań za to, że około was będą mieli staranie i pieczę“.

Posłuchali.

Pomimo deszczów i niepogody, w zdrojowiskach i uzdrowiskach naszych w latach ostatnich było gwarno i rojno. Pragnąc stwierdzić frekwencyę kuracjuszków cyframi, rozesłaliśmy do wszystkich pp. lekarzy zdrojowisk króciutki kwestyionaryusz.

Niestety, nie wszyscy odpowiedzieli. Z tych jednak danych, które nadesłano, już możemy mieć pewne pojęcie, czy frekwencya u wód naszych zwiększyła się, czy osłabła. Zestawiamy poniżej statystyczne dane ruchu kuracjuszków na stacyach i w uzdrowiskach leczniczych polskich w ciągu ostatnich lat pięciu.

Zdrowiska i uzdrowiska w Królestwie Polskiem wykazują za 5 lat cyfry szczegółowe. Posiadamy je ułożone w tablice.

Tablica I-sza.

Miejscowość	1899 r.	1900 r.	1901 r.	1902 r.	1903 r.	Razem nadesłanych	Razem nadesłan. z przypuszczalnemi	Średnia nadesłanych	Średnia nadesłan. z przypuszczalnemi
Busk	1963	1963	1951	1993	1993	5907	9863	1969	1972
Ciechocinek	8781	8848	10500	11294	13650	53073		10615	
Czarniecka Góra	90	90	90	80	65	235	415	78	83
Grodzisk	223	223	217	185	185	625	1033	208	206
Nałęczów	567	1593	1856	1645	1720	7381		1476	
Ojców	367	360	384	354	311	1776		355	
Otwock	127	144	134	134	134	405	673	135	134
Solec	1100	1404	1564	1472	480	7020		1404	
Sławinek (bez towarz.)	425	450	424	500	403	2202		440	
Suma cyfr nadesłanych	11367	14985	17120	17523	17629	78624		15724	
Suma cyfr nadesłanych z przypuszczalnemi	13643	15075		16657	19941		83436		16687

t. j. liczba kuracjuszków wzrosła o **6298**.

Z cyfr wypada, że we wszystkich 9-ciu miejscowościach, a mianowicie: w Busku, Ciechocinku, Czarnieckiej Górze, Grodzisku, Nałęczowie, Ojcowie, Otwocku, Solcu i Sławucie było w roku 1899 kuracjuszków 13.643, w roku zaś 1903-im 19.941, t. j. liczba kuracjuszków wzrosła o 6.298. Z tablicy wypada, że razem w 9-ciu miejscowościach było w ciągu 5 lat kuracjuszków 83.346 osób, czyli średnio rocznie odwiedziło te miejscowości chorych 16.687.

Ponieważ każda miejscowość ma swe indywidualne cechy, a w listach kolegów lekarzy znajdujemy odpowiednie objaśnienie i interesujące szczegóły, uważamy za właściwe podzielić się niemi, i tak:

Z Buska Dr. Majkowski zaznacza, że oprócz cyfr wykazanych co do zakładu, leczyło się bardzo wielu chorych w szpitalu św. Mikołaja i w dwóch szpitalach wojskowych.

Z Ciechocinka Dr. Dębicki przypisuje szybki wzrost frekwencyi umiejętnemu zarządowi zdrojowiska, dostarczaniu wygodnych mieszkań, dobrze urządzonych kąpiel i t. p. ulepszeń.

Ciechocinek zawdzięcza swój szybki rozwój rzeczywistej wartości leczniczej swych źródeł, oraz umiejętnej agitacji Warszawskiego Towarzystwa Hygieni-

cznego, które przekonało publiczność, że Ciechocinek pod względem leczniczej wartości o wiele przewyższa Homburg, Ischl i Kreutznach, a jakkolwiek nie dorównywa im pod względem komfortu, oraz systematyczności i porządku, to już nie jego wina, lecz samej publiczności, która dotąd jeszcze nie umie być taką akuratań, jak akuratnymi są Niemcy. Skoro jednak zdrojowisko niesłychanie szybko rośnie, jest zupełna nadzieja, że braki te wkrótce usunięte będą. Świadomość naszego społeczeństwa o swych wadach i potrzebie ich wykorzenienia robi z każdym rokiem wielkie postępy, a wszak do wód przyjeżdżają ci sami ludzie i wnoszą swe obyczaje i porządki.

Z Czarnieckiej Góry Dr. Karniewski pisze: Niekłań i Czarniecka Góra jest to miejscowość przepyszna, jedno z najpiękniejszych uzdrowisk w kraju, nie ma jednak jak dotychczas szczęścia. Lekarze dokładają starań, lecz, jak widać, starania tam nie wystarczą, potrzeba kapitału. Stacja leśna jest utrzymana źle, domki się walą, coś się tam projektuje, lecz dotąd nie wybiła godzina pożądanego rozwoju; bolesne to i tylko polską niezaradnością objaśnić można. Gdy ktoś obcy przyjdzie, rzuci kilkadziesiąt tysięcy, urządzi wszystko jak należy i śmietankę śpijać będzie, wtedy roz-

HYGIENICZNE TUTKI „PRIMUS“

z watą preparowaną chemicznie „Optimus“, usuwającą istotnie nikotynę z dymu tytoniowego, wyrabiane z oryginalnej bibułki francuskiej „ABADIE“ i egipskiej, są dodatnim wyrazem wysiłku na polu higieny palenia.

Do nabycia w fabryce tutek „PRIMUS“

— Lwów, ulica Mickiewicza L. 2. —

pocznie się *larum*: „mądry Polak po szkodzie“, „trzeba było wcześniej“, „jak tego można było nie widzieć“ i t. p.

Z Grodziska Dr. Tokarski wykazuje cyfry za lat 8. Kiedy w roku 1895 leczyło się zaledwie 87 osób, to w roku 1902 około 200. Rozwój więc zakładu jest bardzo pomyślny.

Z Nałęczowa Dr. Puławski podaje ściśle dane tylko co do chorych leczących się, a więc zapisanych w księgach lekarskich. Liczba bawiących przejezdnych i towarzyszy jest zawsze o wiele wyższa, a to z różnych powodów. Liczba leczących się zwykle waha się pomiędzy 1700 i 2000, na zmniejszenie się frekwencji w latach 1902 i 1903 wpłynęły zimna i niepogody.

Z Ojcowa Dr. Niedzielski zaznacza również, że posiada ściśle cyfry tylko co do osób leczących się w zakładzie Ojcowskim i dodaje: nie mogą oznaczyć szczegółowej liczby letników przebywających w Ojcowie, ponieważ ani administracja doliny, ani policja nie prowadzi żadnego wykazu owych osób. O ile jednak z rozmaitych źródeł mogę zasięgnąć wiadomości, to liczba ta wynosi około 1000 osób rocznie.

Z Otwocka Dr. Geisler zaznacza, że może dać tylko cyfry z sanatorium o chorych, z oddzielnych willi nie ma wiadomości, a szkoda. Otwock bowiem przestał być letniskiem, jest już dzie specjalnem uzdrowiskiem i registracja obowiązywać go winna.

Z Solca Dr. Daniewski podaje cyfry z ostatnich lat 12-tu; w r. 1890 było chorych 437, a w r. 1903 było ich 1480. Widoczne więc jest, że zdrojowisko cieszy się coraz większem uznaniem.

Ze Sławinka Dr. Antoni Zapasiewicz pisze obszerny list, uwydatnia znakomite lecznicze skutki wody

żelazistej Sławinka. Prace Dra Olechnowicza i Orłowskiego wykazały, że wodę tę należy gazować.

Dr. Zapasiewicz mówi: „Z bólem serca patrzę na wodę leczniczą, odpływającą tysiącami wiader na sąsiednie łąki, wtedy, gdy dziesiątki tysięcy rubli naszych płynie do zagranicznych badań“. Szczery ton listu dowodzi, że inteligentnego człowieka boli, oburza i gniewa nasza niezaradność i niedołęstwo, wobec skarbów natury tryskających z ziemi tak blisko centrów cywilizacyjnych, a tak bezmyślnie deptanych. Rzeczywiście Sławinek powinien stać się wkrótce miejscowością uczęszczaną, jak na to zasługuje.

Krasnobród. Pan Niedzielski pisze: „Okolica wspaniała, przepyszne lasy sosnowe, obszerny lokal stoi pustką, komunikacja fatalna; na kolej Tomaszowską hr. Zamojski posiada chroniczną koncesję; jeżeli stacya kolejowa będzie, Krasnobród musi zakwitnąć.

Okazuje się, że w Królestwie Polskiem liczba kuracuszów stale wzrasta, pomimo to, że w latach 1902 i 1903 przez całe lato panowały silne deszcze, które musiały fatalnie wpływać na zamiary chorych udawania się do wód. W gubern.: Wileńskiej, Kowieńskiej, Wołyńskiej istnieją 4 zakłady lecznicze.

Co do Sławuty wiemy, że miejscowość ta rozwija się nadzwyczaj pomyślnie. Frekwencya ogólna wynosi do 1500 osób, z czego przypada na leczących się $\frac{2}{3}$ tej cyfry. Rozwój Sławuty jest niewątpliwym wobec tego faktu, że niedaleko od Sławuty, mianowicie pod Brześciem Litew., pod Żytomierzem i w wielu innych miejscach powstały

zakłady kumysowe, które odciągają dużo leczących się, a pomimo tego frekwencya w Sławucie nie zmniejsza się.

Krynica. — Leśniczówka na Kopciowej.

Tablica II-ga.

Miejscowość	1899 r.	1900 r.	1901 r.	1902 r.	1903 r.	Razem nadesłanych	Razem nadesłan. z przypuszczalnemi	Średnia nadesłanych	Średnia nadesłanych
Birsztany	1135	1100	1100	711	804	3750	4850	937	970
Druskieniki	5200	5400	5600	5800	6000		28000		5600
Pohulanka (bez towarz.) .	227	240	257	260	294	1278		256	
Sławuta	1100	1200	1300	1400	1500		6500		1300
Suma cyfr nadesłanych .	1362	1340	237	971	1098	5028		1005	
Suma cyfr nadesłanych z przypuszczalnemi . .	7662	7940	8257	8171	8598		40628		8125

t. j. liczba kuracuszów wzrosła o **936**.

FABRYKA CUKRÓW i HERBATNIKÓW
Jana Höflingera we Lwowie, ulica Teatralna L. 8
 załatwia zamówienia do miejsc kąpielowych odwrotną pocztą. — Cenniki gratis.

Z Druskienik otrzymaliśmy tylko ogólnikową wiadomość, że miewają tam kuracyszów około 6000 rocznie.

Z Birsztan i Pohulanki otrzymano cyfry.

Z Kraju Zachodniego posiadamy cyfry za lat 5, ułożone w odpowiednie tablice.

Z cyfr tych wypada, że we wszystkich 4-ch miejscowościach Kraju Zachodniego, a mianowicie: w Birsztanach, Druskienikach, Pohulance i Sławucie było w roku 1899 kuracyszów 7662, w roku zaś 1903 kuracyszów 8598, czyli liczba kuracyszów wzrosła o 936. Z tablicy wypada, że razem w 4-ch miejscowościach

było w ciągu lat 5-ciu kuracyszów 40.628, czyli średnio rocznie odwiedzało te miejscowości chorych 7606.

Dr. Czarkowski z Birsztan dodaje, że w r. 1902-im wydano wanien 13.430.

Z Pohulanki są tylko gołe cyfry. Niewątpliwie w guberniach tych znalazłyby się prześliczne miejsca kuracyjne i uzdrowiska leśne, lecz niestety kultura kraju nie stoi na wysokości zadania.

Zanim opiszemy Mekkę i Medynę naszych kuracyszów — Galicyę, dzielimy się cyframi otrzymanymi z Abazy i Cirkvenicy.

Tablica III-cia.

Miejscowość	1899 r.	1900 r.	1901 r.	1902 r.	1903 r.	Razem nadesłanych		Średnia nadesłanych	
Abazyja	3154	3046	3003	3058	2923	15184		3036	
Cirkvenica (bez towarz.)				205	415	620		310	
Suma cyfr nadesłanych .	3154	3046	3003	3263	3338	15804		3160	

t. j. liczba kuracyszów wzrosła zaledwie o **184**,
a nawet w Abazyi zmalała o **231**.

Z powyższych cyfr wypada, że w Abazyi, miejscowości, do której Polacy uczęszczają tłumnie, było w roku 1899 kuracyszów 3154, w roku zaś 1903 w Cirkvenicy i Abazyi było kuracyszów 3338, t. j. ilość ich wzrosła zaledwie o 184, a nawet w Abazyi zmalała o 231. Razem rocznie w ciągu lat 5-ciu było chorych 15.804, czyli średnio odwiedzało Abazję osób 3037, Cirkvenicę zaś 310 osób.

Cirkvenica. Dr. Ebers prowadzi dokładną statystykę, czeka poparcia ze strony kolegów i słusznie

zaznacza, że skoro zachęciliście do korzystania z sił swoich rodzimych, to pamiętajcie, że do was, pp. koledzy, należy zachęta i uświadomienie rodaków o usiłowaniach naszych i o trudnościach, z jakimi walczyć musimy przy prowadzeniu zakładu w ziemi słowiańskiej. Nie ulega wątpliwości, że popierać usiłowania rodaków należy, lecz rodacy powinni postarać się o udogodnienia nie tylko dla bogaczy, ale i dla chorych o środkach nader umiarkowanych.

Tablica IV-ta.

Miejscowość	1899 r.	1900 r.	1901 r.	1902 r.	1903 r.	Razem nadesłanych	Razem nadesłan. z przypuszczalnemi	Średnia nadesłanych	Razem nadesłan. z przypuszczalnemi
Bystra	91	91	131	149	149	371	611	123	122
Drohobycz	2064	2032	2306	2506	2742	11650		2330	
Iwonicz	3108	3160	3330	3788	3210	16596		3319	
Jastrząb	1516	1827	2036	2057	2493	9929		1985	
Krynica	5883	5883	6268	6310	6319	18461	30654	6153	6130
Lubień (bez towarz.) . .	432	454	502	534	737	2659		531	
Rabka	1829	1837	1862	2156	1911	9595		1919	
Szczawnica	2989	2989	2964	3027	3027	8980	14996	2993	2939
Truskawiec	2032	2032	2306	2526	2526	6864	11422	2288	2284
Zakopane	8001	8001	8514	9000	9000	25515	42516	8505	8503
Suma cyfr nadesłanych .	8949	28306	30219	32053	11093	110620		22124	
Suma cyfr nadesłanych z przypuszczalnemi . .	27945				32105		150628		30125

t. j. liczba kuracyszów wzrosła o **4160**.

Obfitość i różnorodność zdrojowisk Galicyi sprawia, że kuracysze z najróżnorodniejszymi chorobami do tej ziemi obiecaną dążą. Faktycznie więc cyfrowe

dane co do Galicyi są stosunkowo pomyślne, jak to wykazuje tablica IV-ta.

Z cyfr wypada, że we wszystkich 10-ciu miejsco-

WE LWOWIE najlepsza kawa W KAWIARNI WIEDENSKIEJ

wościach Galicyi, a mianowicie w Bystrej, Drohobyczu, Iwoniczu, Jastrzębiu, Krynicy, Lubieniu, Rabce, Szczawnicy, Truskawcu i Zakopanem było w roku 1899 kuracuszów 27.945, w roku zaś 1903-cim 32.105, t. j. liczba kuracuszów wzrosła o 4.160. Razem w 10-ciu miejscowościach było w ciągu 5-ciu lat kuracuszów 150.628, czyli średnio rocznie odwiedzało te miejscowości chorych 30.126.

Z Bystrej obok Bielska na Szląsku austriackim Dr. Jekeles daje tylko cyfry internistów z zakładu, oraz tych, którzy, mieszkając na zewnątrz zakładu, leczyli się w nim. Cyfry dlatego tak rażąco odbijają od poprzednich, że nie mamy danych co do wszystkich kuracuszów, przebywających w tej rozkosznej miejscowości.

Dr. Pelczar z Truskawca zaznacza, że pomiędzy publicznością tam przybyłą jest około 75% kuracuszów, a wogóle tak się leczą niesystematycznie, że cyfr ścisłych podać nie podobna.

Jastrząb. Dr. Witożak pisze, że od roku 1896 jest posiedzicielem (?) Jastrzębia, że jest Poznancykiem, ma asystenta Polaka i szczerze radby ujrzeć u siebie Warszawaków i uroczę Warszawianki.

Dr. Kopf przesyła z Krynicy imponujące cyfry bez żadnych uwag; mówią one za siebie, a stały rozwój Krynicy jest bezwątpienia zapewniony (przeszło 6½ tysiąca osób rocznie).

Z Krzeszowic Dr. Józef Dura ubolewa, że zakład kąpielowy przy niegdyś świetnie prosperujących źródłach siarczano-wapiennych prawie nie istnieje. Kilka wanień dla służby i dla przygodnych chorych nie

można nazwać zakładem, a chociaż komunikacja jest dogodna, właściciele nie życzą sobie rozwoju, a szkoda.

Lubień koło Lwowa. Dyrektor zakładu, p. Władysław Popiel, zaznacza, że Lubień posiada mocne i cudownie działające źródła siarczane, że konkurencja niemiecka olbrzymio mu szkodzi, że właściciel jest zniechęcony do robienia nakładów.

Od września roku 1903 Lubień posiada stację kolejową i pragnie się reklamować w Królestwie, kuracysze zaś z Podola, Ukrainy, Wołynia i Galicyi chętnie już przybywają.

Dr. Supiński z Rabki podaje cyfry za lat 7 i zaznacza stały rozwój zdrojowiska i ulepszenia, poczynione w wannach i zdrojach.

Dr. Górski ze Szczawnicy wraz z panem F. Wiśniewskim, dzierżawcą zakładu, podają cyfry za lat 10, oznaczając liczbę rodzin i liczbę osób. Znaczne zmniejszenie się liczby rodzin i osób w roku 1898 tłumaczy p. Wiśniewski zaburzeniami antysemickimi w okolicy. Nie potrzebujemy dodawać że Szczawnica jest perłą

miejscowości kuracyjnych w Galicyi i należy się jej dwa razy większa frekwencja.

Pouczające cyfry przesyła Dr. Pelczar z Truskawca za lat 10. Rok 1891 wykazuje 1.201 osób. w roku zaś 1902 mamy 2.526 osób w 1.589 drużynach, t. j. rodzinach. Rozwój znakomity! Opierając się na cyfrze rodzin i osób z Truskawca i Szczawnicy za lat 13 widzimy, że było tam 19.429 rodzin i 34.602 osoby; wyliczając więc stosunek liczby drużyn do liczby osób, widzimy, że prawie w każdej miejscowości na każde 10 rodzin wypada 17 osób.

Krynica. — Dom izolacyjny.

Kauczyński i Oberski

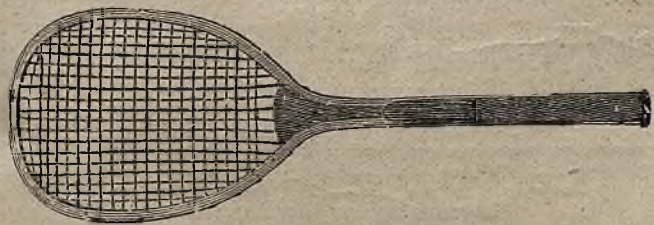
LWÓW, ul. Karola Ludwika L. 7. — FILIA: ulica Halicka L. 6.

Magazyn Zabawek

galanteryi, — nowości, — artykułów modnych, gier sportowych,

LAWN-TENNISY w olbrzymim wyborze, — do wyboru 2.000 rakiet.

Ceny niezwykle niskie. — Towar znakomity. — Cenniki illustrowane gratis.

TAPETY

oraz fabrykę STOR i ŻALUZJI do okien wszelkich systemów, poleca

W. ADAMSKI

Sobieskiego 4

LWÓW

Wzory tapet i cenniki stor wysyła się opłatnie.

Dr. Janiszewski z Zakopanego stwierdza ogromny skok naprzód. Rok 1899 wykazuje 5.018 osób, a rok 1902 osób 9000. Nie wątpimy ani na chwilę, że frekwencja w Zakopanem wkrótce przewyższy oczekiwanie. W roku 1902 Zakopane wzbogacone zostało wspaniałem sanatorium dla chorych piersiowo Doktorstwa Dłuskich; kto je widział, z łatwością oceni, że jest to dzielna placówka, kierująca swoich do siebie, ma ono bowiem wielką przed sobą przyszłość.

Statystyczne dane, które otrzymaliśmy, bądź co bądź dowodzą stałego wzrostu liczby kuracuszów we wszystkich zdrojowiskach naszych uzdrowisk. Ubolewamy bardzo, że cyfry nie są ściśle do wymagań statystyki jednolite, jest to jednak nieodzownym wynikiem braku łączności pomiędzy zdrojowiskami, braku centralizacji, braku ujednolajnienia metod zapisów, meldunków i obliczeń. Należałoby rozesać szematy, trafić szczególnie na doktorów, którzy przez kilka lat z rzędu jednej miejscowości nie opuszczają, trafić do przekonania wszystkich, że taka registracja jest celową, lub też mieć władzę rozkazywania, a i wtedy jeszcze pytanie, czy cyfry będą rzeczywiste czy fikcyjne. Wobec tych okoliczności uważamy się za bardzo szczęśliwych, że taki piękny materyał otrzymaliśmy, zawdzięczając li tylko dobrej woli dyrektorów i lekarzy. Pragnąc choć do pewnego stopnia zrównoważyć braki, postąpiliśmy sobie w ten sposób. Ażeby otrzymać cyfry najbardziej do rzeczywistości zbliżone, oznaczyliśmy w latach, w których nie podano liczby kuracuszów, cyfry lat sąsiednich, t. j. poprzedniego lub następnego roku. W ten sposób, dodawszy cyfry nadesłane do cyfr przypuszczalnych, otrzymujemy sumy bardzo mało odbiegające od rzeczywistego stanu rzeczy i możemy z jednej strony oryentować się co do cyfr rzeczywistych, z drugiej zaś mieć

obraz wzrastania ogólnej cyfry kuracuszów na wodach danej grupy.

Zdobyliśmy charakterystyczne odpowiedzi PP. lekarzy i dyrektorów, dowiedliśmy, że zaufanie do wód krajowych znakomicie wzrosło i prąd kuracuszów udało się sprowadzić do kraju. Czy to jest wynikiem ogólnego wzrostu ludności, czy wynikiem przekonań o pożytku wód krajowych, czy też patryotyzmu, z tych cyfr wnosić nie można. Potrzeboby mieć wiele innych danych, konferować z każdym z poszczególnych lekarzy, rozważyć warunki każdego ze zdrojowisk, ocenić urządzenia źródeł, kąpeli, mieszkań, komunikacji i t. p. z przed laty pięciu i obecnie. Wszystko to nie mogło wejść w zakres niniejszej, czysto statystycznej pracy i dlatego konstatujemy tylko fakt, że posłuchali.

W życiu swoim objechaliśmy znaczną ilość zdrojowisk i uzdrowisk i mamy wrażenie, że jakkolwiek postępy ulepszeń są bardzo powolne, to jednak uzdrowiska nasze stopniowo dążą ku lepszemu i robią się coraz podobniejsze do miejscowości kuracyjnych zagranicznych. Otrzymujemy wrażenie, że już pierwsze lody przełamane; utrwała się przekonanie, że już bliski czas, w którym do naszych rodzinnych źródeł podążą wszyscy dobrze myślący i miłujący swój kraj ludzie.

TECHNIKA W USŁUGACH BALNEOTERAPII.

Napisał

Prof. Dr. Ludomił Korezyński.

Wśród wielu i różnych skarbów i darów przyrody nie najmniejszym i nie najpodrzedniejszym są siły lecznicze, dane ludzkości w najrozmaitszej postaci, w postaci surowej,

SKŁAD KWIATÓW
oraz
GŁÓWNY SKŁAD NASION I ROŚLIN
M. JANKOWSKI
— poleca —
Bukiety ślubne, imieninowe, balowe
Lwów, Plac Bernardyński 2.

KOPERNICKI i SYN
OPTYCY i MECHANICY
we Lwowie, plac Halicki 1.
Zlecenia z prowincyi odwrotnie.

NOWO OTWORZONY
Hotel Polski
we Lwowie, ul. Sienkiewicza L. 11,
poleca pokoje z komfortem umeblowane
od 2 koron za dobę.

Meble i kompletne urządzenia do Hotelu, Wil i Zakładów kąpielowych dostarcza najtaniej
B. L. Kitschaes
we Lwowie, ulica Teatralna L. 22,
(Dom narodny). Skład mebli. — **Wyrób krajowy.**

Kapiele z kwasu węglowego
zastępujące kapiele w Nauheim, Kissingen
itp., wyrabia
lwowska fabryka chemiczna
„TLEN“

Kapiele te stosowane na ordynację i pod kontrolą lekarza, działają znakomicie w astmie, cierpieniach nerwowych, zapaleniach oskrzeli (bronchitis), rozedmie płuc, wadach serca itp., niemniej doskonały środek do pobudzania krążenia krwi. Skutek taki sam, jak po kuracji w zdrojowiskach zagranicznych, a koszt stokroć niższy. — Nabyć można w aptekach i żądać tylko z marką fabryki „Tlen“.

Zakład artystyczno-litograficzny

A. Przyszłaka

— we Lwowie, ulica Lindego L. 4 —

wykonywa:

Bilety wizytowe, Dyplomy, Zaproszenia, Karty ślubne.

Zamówienia z prowincyi

wykonywa w najkrótszym czasie.

Rzadka okazja

bajecznie taniego kupna książek.

Powieści francuskie zamiast po kor. 4-20, tylko po 1 kor. Mickiewicza dzieła kompl. opr. w 2 tomach tylko 2 k. Słowackiego dzieła zupełne wydanie, opr., w 2 tom. wyd. prof. Parylak, tylko k. 2-50

J. M. STAND

Antykwnaria i Księgarnia, Lwów, ulica Batorego L. 22.

Mydło kieszonkowe

Koperta zawiera 12 płatków. Można zawsze nosić przy sobie w pugilaresie. — Niesłychanie dogodne dla pp. Lekarzy i turystów. Kosztuje tylko 30 groszy.

jak w języku lekarskim mówimy. Używano ich, w miarę poznawania, oddawna, z początku w formie bardzo pierwotnej. W miarę jednak, jak ludzkość wstępowała zaczęła na coraz wyższe szczeble cywilizacji, w miarę jak rosło poznawanie przyrody, rosły także i wymagania — surowy człowiek zmieniał swą postać, zmieniać pragnął postać wszystkiego, co stanowiło jego otoczenie, co zaspakajać miało jego potrzeby codzienne i niecodzienne. Analizował więc to, co mu dawała przyroda, oceniał dokładnie i ściśle, przystosowywać pragnął do nowych pojęć i nowo zdobytych wiadomości — natura szła w służbę nauki i sztuki.

Wspaniały rozkwit nowoczesnej cywilizacji i nowoczesnej nauki wyrugował i dalej ruguje wszystko, co tchnęło pierwotną surowością. I w medycynie od lat wielu znać tę dążność. Technologia lekarska święci istotne tryumfy, rzuca w niezmierzonych ilościach setki i tysiące przetworów leczniczych, uzyskanych drogą syntezy z ciał rozmaitych lub wydobytych drogą złożonych chemicznych procesów z surowych wytworów przyrody; dawne leki pierwotne zastąpiono

w znacznej części przetworami farmaceutycznego przemysłu.

Rozwój technologii i techniki nie mógł pozostać bez wpływu na jedną z najdawniejszych gałęzi sztuki leczenia, na balneoterapię. Postać jej inną jest dzisiaj, aniżeli była w dawniejszych czasach.

Znamiennym wyrazem zabiegów nowszej chemii stosowanej są starania o uzyskanie całego szeregu sztucznych wód mineralnych, mających zastąpić wody rodzime, znane i używane, względnie uzupełnić istniejące braki. Ze stanowiska ściśle farmakologicznego prąd to zupełnie słuszny. Na pierwszy rzut oka nie można, zda się, dopatrzyć powodów, któreby nakazywały czynić lekarские różnice pomiędzy wodą rodzimą a sztuczną o tym samym składzie; sądziłby nawet można, że sztuczna woda ma niezaprzeczoną wyższość, bo przy fabrykacji jej wszystko zależy od woli człowieka, że pod względem higienicznym i chemicznym, jeżeli chodzi o wymogi sanitarne i farmakodynamiczne, na bezwzględne zasługuje zaufanie, bo czystość jej żadnej nie ulega wątpliwości, a skład

Krynica. — Ławka Kraszewskiego w parku.

Truskawiec

Willa Janina

pierwszorzędny pensjonat

budowany ogniochronnie, wśród parku, — naprzeciw łazienek, 30 obszernych pokoi, przeważnie z balkonami, kuchnia domowa.

== Ceny przystępne. ==

Właścicielka:

Zenona JANOWSKA.

APTEKA

FORTUNATA GRALEWSKIEGO

W KRAKOWIE

ulica Szczepańska L. 1

poleca następujące wyroby własne:

Petrogen „Jahra“ wysmienity środek do konserwowania włosów, usuwa łupież i świąd z głowy, wzmacnia cebulki włosów i zapobiega wypadaniu. Cena flakonu Kor. 2 i Kor. 4.

„Jahra“ Aromatyczna Kali Chloricum pasta do zębów, znakomita pasta do pielęgnowania zębów, desinfekcyjnie i konserwuje jamę ustną. Tuba 80 hal.

„Jahra“ Antyseptyczna woda do ust. Znakomita woda do utrzymania zdrowych zębów i do płukania ust. Flakon K. 1/20.

„Jahra“ Wata Mentoformolowa, wysmienity środek przy katarach nosa. Działa pewnie i szybko. Pudełko 40 hal.

MAGAZYN „AU BON MARCHE“

FILIPA EILEGO

w Krakowie, Rynek L. 14. — Telefon Nr. 119

poleca:

towary galanteryjne, jako to: Bronzy francuskie, Perfumy angielskie i francuskie, Wyroby skórzané, Kufry do podróży, Pledy, Płaszcze gumowe itd. — Torby z przyrządami (necesery), Portmonetki, Cygaretki, Wizitierki itd.

KAPELUSZE angielskie, Przybory do polowania oraz wielki wybór **Bielizny męskiej i Krawatów angielskich. Rękawiczki** z firmy Deut Alleroff & Comp. w Londynie.

NAJSWIEŻSZE NOWOŚCI z fabryk francuskich i angielskich w każdym sezonie.

Wielki wybór modnych Lasek i Parasoli.

Pierwszorzędne amerykańskie obuwie męskie

firmy

HATHAWAY, SOULE & HARRINGTON

Manufactures of Boots & Shoes

BOSTON U. S. A.

poleca w wielkim wyborze

Wyłączny Skład

FILIPA EILEGO

w Krakowie, Rynek 14.

chemiczny ilościowy żadnym nie podlega wahaniom. A jednak, mimo niewątpliwych zalet sztucznych wód mineralnych, nie wszystkim przyznać się godzi równorzędne stanowisko z wodami rodzimymi. Z czasem, gdy chemia balneologiczna dojdzie do szczytu rozwoju, gdy znikną wszelkie wątpliwości co do bliższego składu rodzimych wód mineralnych, gdy wody sztuczne będą mogły być zupełnie wiernem naśladownictwem wód naturalnych, ustanie potrzeba czynienia różnic; dziś zawsze jeszcze stać trzeba na tem stanowisku, że między sztuczną a rodzimą, naturalną wodą zachodzą mniej lub więcej znaczne różnice, że pierwsza jest zawsze tylko surogatem drugiej. Wynika z tego, że, mając wolny wybór, polecać należy raczej wody rodzime, o ile skuteczność ich długim doświadczeniem lekarskiem stwierdzona została. Na pełne uznanie i zupełnie uzasadnione stosowanie zasługują wody sztuczne wtedy tylko, gdy zastępują brakujące wody rodzime. Do rzędu takich wód należą przede wszystkim wody litowe, jodowe i bromowe, przesycone bezwodnikiem kwasu węglowego, który, jak to powszechnie wiadomo, przyczynia się nietylko do poprawienia smaku wód mineralnych, ale ułatwia ich wessanie i w ten sposób pośrednio podnosi ich wartość leczniczą.

Donioślesze dla balneoterapii korzyści przyniosła technika na innym polu, na polu urządzeń balneo-terapeutycznych i na polu urządzeń leczniczych, nie stojących z balneologią, jako taką, w ścisłym związku. Pierwsze z nich dają możliwość wyzyskania w całej pełni naturalnych czynników balneologicznych, drugie rozszerzają zakres środków leczniczych i ułatwiają w wysokim stopniu leczenie chorób przewlekłych w zakładach zdrojowych i kąpielowych.

Już przy przekształcaniu źródeł dzikich na źródła

lekarskie, a więc poniekąd u samej ich kolebki, roboty i urządzenia techniczne mają pierwszorzędne znaczenie. Zapewniają one bardziej jednostajny dopływ wody i stałszy skład chemiczny, chronią ją od zanieczyszczeń, ułatwiają czerpanie wody, pitej na miejscu, lub przeznaczanej na wywóz.

U źródeł niektórych z naszych wód mineralnych bardzo pożądaną jest niekiedy rzeczą podawać wodę, pozbawioną kwasu węglowego, lub ogrzaną do pewnej, ściśle określonej ciepłoty. I przy tem obejść się nie można bez odpowiednich przyrządów, dających możność uczynienia zadość wymogom lekarskim, a przyrządy te nie są ani tak złożone, ani tak drogie. Prawdziwym anachronizmem balneo-terapeutycznym są dziś owe samowary, dymiące czadem węglowym, ustawiane przy źródłach, a u nas spotykane, niestety nawet w bardziej uczęszczanych zdrojowiskach. Usunąć je trzeba bezwzględnie, a w ich miejsce zaopatrzyć hale zdrojowe w przyrządy nowoczesne, np. w przyrządy *Clara*, używane w Gleichenbergu, a opisywane w każdym prawie nowszym dziele balneoterapii.

Również przy stosowaniu zewnętrznem wód gazowych, przy przyrządzaniu z nich kąpielei zależy skutek leczniczy w znacznym stopniu od urządzeń kąpielowych. Czynnikiem pierwszorzędnej wagi jest tu przedewszystkiem gaz — kwas węglowy w szczawach, do pewnego stopnia siarkowodor w znacznej części wód siarczanych; starać się więc trzeba o to usilnie, aby woda kąpielowa miała jak najwięcej gazu, aby ubytek jego, spowodowany ogrzewaniem, był o ile możności, jak najmniejszy. Nie trudno pojąć, że nie można było tego osiągnąć przy dawnym, pierwotnym sposobie ogrzewania wody w kotłach lub w kadziach. Woda traciła nie tylko składniki gazowe, ale stawała się uboższa także

Apteka pod Gwiazdą

i Skład wód mineralnych krajowych, zagranicznych i sztucznych

Konstantego Wiszniewskiego

w Krakowie, przy ul. Floryańskiej. Tel. Nr. 31

połącza : Świeża Krowiankę. Tabletki kaskarowe po 1 kor. Płyn na nagniotki własnego wyrobu, cena 50 hal. Piwo z ekstraktem słodowym, cena 60 hal. Wina lecznicze zagraniczne i własnego wyrobu. Koniak francuski firmy F. Courvoisier & Curlier freres. Malaga i Lacrima Christi.

Chrześcijański

SKŁAD MEBLI

Szczepana Łojka

przy ul. Szpitalnej L. 28 (róg ulicy
św. Marka), obok hotelu Pollera

poleca Meble różnego gatunku od najtańszych do najdroższych, jako to: Urządzenia sypialni, jadalń, salonów etc.

Skład Luster i Mebli żelaznych po najtańszych cenach, oraz wyroby tapicerskie.

KHIZIA PRZEMYSŁOWO LEKARSKA
[...]

20
Wielmożnego Pana Stanisława Czernieckiego
Fabryka Dyketyńskiego pióro

Жароставни

Na podstawie badań podjętych przez Komitet przemysłowo-leśny,
Towarzystwa Leśniczego Arakowskiego z werzechności na pod-
stawie rozbiorów chemikantów dostrzeżono, że przez wieloletniego
Pana Dr. J. Lembergera, Towarzystwo Leśnicze Arakowskie
nie powołało w dniu 3. Lutego 1904 na wzrost i kraj Komitetu
przemysłowo-leśnego, na to przecieży dyktando wykreślone
w fabryce farostawskiej jako przychory dyktando tak mocno
i tak dokładnie sporządzone, że przyznaje się, że dostrzeżono, że
bardzo wiele podobnych wyrobów zagraniowych i że z tego powodu
zasługują na werzechność poleceni.

Strawberry 19. Aug. 1904.

Frees Toraystris Let. Herb:

Ennodimorphy Horn. for. left.

St. Julian Novak

Prof. A. Edwardsbury

Secretan R. Ross. June 6A.

L. Michael Livingston

w niektóre stałe związki, wypadające z roztworu w miarę ubywania gazu, szczególnie kwasu węglowego. Stratom zapobiegają nowsze sposoby ogrzewania, jak *Pfprima*, *Schwartz*, *Czernickiego* i t. p. Polegają one na tem, że do ogrzewania wody służy para, krążąca w metalowych węzownicach — sposób *Pfprima* i *Czernickiego*, — lub między podwójnem dnem wanny — sposób *Schwartz*. Tak przyrządzone kąpiele czynią już w znacznej mierze zadość wymaganiom lekarskim. Woda traci bardzo niewiele skutecznych składników, ciepłotę jej można łatwo regulować i dostosowywać do szczegółowych wymagań.

Przy leczeniu kąpielowem niektórych chorób korzystnie jest łączyć działanie chemiczne wody z działaniem jej mechanicznem. W całej pełni osiągnąć to można za pomocą natrysków, czyli tuszów, różnej postaci i różnej siły. Dlatego też bardzo jest pożądanem, aby łazienki kąpielowe posiadały urządzenia do stosowania natrysków. Nie podrzędne znaczenie mają one zwłaszcza dla zakładów posiadających wody słone i siarczane.

Gdy mowa o powyższych wodach, nie sposób pomijać milczeniem działania ich miejscowego na błonę śluzową górnych dróg oddechowych — nosa, gardła, krtani i tchawicy — nie wspomnieć o przyrządach i urządzeniach, ułatwiających miejscowe stosowanie wód słonych i siarczanych w szczególności w postaci płukań i wdychiwań.

Płukanie gardła odbywa się w zwykły sposób; do nosa korzystniej jest wlewać wodę za pomocą odpowiednich kauczkowych lub szklanych naczyń, mających kształt imbryczków lub łódek; w pewnych razach odpowiednie są bardzo lewarkowe natryski. Skuteczniej wszakże, aniżeli zwykłe przepłukiwania, działają w niektórych postaciach przewlekłych nieżytów nosa i gardła rozpylania wód słonych lub siarczanych. Służą do tego celu znane ogólne przyrządy *Richardsona*, maszyny *Siegla*, *Löbla* i t. p. Za pomocą pierwszych otrzymujemy zimne, za pomocą drugich letnie wzięwania.

W zakładach zdrojowych odwiedzanych przez chorych, cierpiących na nieżyty górnych dróg oddechowych, zastępują miejsce przenośnych przyrządów wzięwalnie, czyli zakłady inhalacyjne, urządzone według dwóch zasadniczych typów: według systemu dawniejszego *Soles-Gizoua*, zmodyfikowanego przez *Wassmutha*, i według systemu *Siegla*. System *Wassmutha* polega na tem, że cienki strumień wody uderza ze znaczną siłą, pod wpływem parcia, o płytę metalową, przyczem woda rozpyla się i rozdziela w niezliczonej ilości drobniutkich kropelek w otaczającym powietrzu; system *Siegla* posługuje się w celu rozpylenia parą lub zgęszczonem powietrzem.

Solankę rozpylać można także w bardzo prosty sposób w t. zw. tęźniach, które nie są w zasadzie niczem innem, jak tylko rodzajem płota groźzonego z wikliny. Woda słona, spadając w kroplach z pewnej wysokości, rozpyla się skutkiem uderzenia i nasycza powietrze. Wywiązuje się przytem również dość znaczna ilość ozonu. Tęźnie mają tę dobrą stronę, że wdychiwań używać można na wolnem powietrzu; w zakładach inhalacyjnych odbywa się to w przestrzeni zamkniętej, najczęściej w szczupłych pokojach, czyli gabinetach inhalacyjnych; za to zamknięte zakłady pozwa-

lają korzystać z leczenia i w dnie słotne, co jest trudniejszym w tęźniach.

Wzięwania rozpylonych wód mineralnych lub sztucznych roztworów rozmaitych soli mają znaczenie wyłącznie tylko przy leczeniu nieżytów górnych dróg oddechowych; już do tchawicy niewiele dostaje się leku, do oskrzeli nie dochodzi on zupełnie. W przypadkach katarów oskrzeli lub płuc niema podstaw do ich stosowania. Tu mogą mieć znaczenie jedynie tylko wcierania lotnych substancji, jak terpentyna, olejek sosnowy, ligno sulfit, karbol, gwajakol i t. p. Dlatego też spotkać można w wielu wzięwalniach urządzenia, służące do nasycania powietrza lotnymi istotami, przede wszystkim olejkami sosnowymi i dość w ostatnich czasach rozpowszechnionym, lignosulfitem.

W ścisłym związku z balneoterapią stoi ważna jej gałąź: wodolecznictwo, czyli hydroterapia, znana od bardzo dawna, bo już w odległej starożytności, a w nowszych czasach nadzwyczaj rozpowszechniona i spopularyzowana. Wybitnym przedstawicielem tego sposobu leczenia jest znany ogólności lekarz-hydroterapeuta, prof. dr. *Winternitz*, który w szeregu lat nie tylko udoskonalił technikę leczenia, ale pracami swojemi i swoich współpracowników dostarczył pod wielu względami naukowych podstaw do uzasadnienia i dokładnego określenia wpływu fizyologicznego leczniczego działania zabiegów wodnych. To też zakład *Winternitza* w Kaltenleutgehen uważać można do pewnego stopnia za szkołę nowoczesnej naukowej hydroterapii, a urządzenia tamtejsze za wzór urządzeń leczniczych.

Urządzenia te są znane nazbyt dobrze — spotkać je można w każdym zakładzie, który zasłużenie nosi nazwę zakładu wodoleczniczego — aby rozwinąć się szerzej nad niemi. Należą tu wanny zwykłe i wanny do kąpiei nasiadowych, połączone bardzo często, według francuskiego wzoru, z urządzeniami do natrysków, dalej zupełne urządzenia do natrysków, przyrządy do ochładzania, względnie do ogrzewania, czyli t. zw. termoregulatory, służące do różnych celów i różną posiadające postać; nadto zaś szafki, tusze parowe i t. d.

Zbytecznem byłoby podnosić, że dla zakładu wodoleczniczego, jeśli w istocie czynić ma zadość potrzebom i wymogom lekarskim, nieodzownem jest odpowiednie pomieszczenie, należyta wentylacja, w danym razie możność ogrzewania i dobra, chętna, obowiązkowa i należyta wyewiczona służba kąpielowa. Zakłady, które warunków tych nie mają, które nadto nie posiadają wszystkich najważniejszych urządzeń leczniczych, są istotną parodią wodolecznictwa.

Wspomnieliśmy w jednym z poprzednich ustępów, że dla leczenia zdrojowego i kąpielowego, dla zdrojowisk i wianien doniosłe znaczenie mają urządzenia lecznicze, nie stojące z balneo-terapią w bezpośrednim związku, że ułatwiają one leczenie, a nawet rozszerzają zakres wskazań lekarskich. Poświęcimy im przeto także przynajmniej zdań parę.

Do bardzo prostych należą lecznicze spacerki, będące celem jednego z najprostszych sposobów gimnastyki leczniczej, celem leczenia t. zw. terenowego, stosowanego najpierw przez *Oertla* i stąd zwanego leczeniem *Oertlowskim*. Drogi takie budować łatwo w gór-

Ważne dla letników!

A. KONIEWICZ, Lwów, Akademicka 5

zwanych leżaków parciańych i szezłagów, poleca w olbrzymim wyborze po bajecznie tanich cenach.

UWAGA. Od 1-go lipca b. r. przenoszę moją fabrykę i magazyny na ulicę **Batorego L. 12.**

WAŻNE! Krzesła do leżenia płótnem szpanowane w cenie koron 7 wysyłam odwrotnie.

Fabryka WÓZKÓW dla dzieci,
mebli bambusowych, mebli ogro-

dowych, krzeseł składanych tak

skich uzdrowiskach. Wystarczy wybrać odpowiednie wzniesienia i spadki, według schematu Oertla, oznaczyć wielkość wzniesienia na 1000 bieżących metrów, zniwelować pewne miejsca, a otrzyma się szereg dróg, względnie ścieżek o różnym, a coraz większym wzniesieniu. Systematyczne przechadzki odbywane według wskazówek lekarskich, stanowią istotę leczenia terenowego, które, jak to już zaznaczyliśmy, nie jest niczem innym, jak tylko jednym ze sposobów czynnej mechanoterapii, względnie gimnastyki leczniczej.

Dodatknie wyniki, osiągnięte tą metodą leczenia, i coraz większe jej rozpowszechnianie się, pociągnęło za sobą dążność ułatwiania i ciągłego udoskonalania techniki dotyczących zabiegów. Starano się usilnie, aby siłę żywą zastąpić siłą maszyn. Następstwem tych starań jest obecna gimnastyka lecznicza, wykonywana za pomocą najrozmaitszych przyrządów, zwanych od imienia swych twórców przyrządami *Sandera*, *Jahnlego* itd. Służą one tak dobrze celom ortopedyi, jak i różnych gałęzi medycyny.

Pewnym modyfikacyom uległa w nowszej dobie najstarsza może metoda mechano-terapii, mięsienie, wykonywane dawniej wyłącznie rękami lekarzy lub zawodowych mięsicieli. Obecnie służą do tego celu przyrządy, wprawiane w ruch siłą elektryczności. Stanowi to niewątpliwie postęp techniki mięsienia, gdyż ruch przyrządów z największą łatwością tak co do szybkości, jak i co do siły, umiarkować i opanowywać można.

Do leczenia mechanicznego bardzo jest zbliżona pneumatoterapia, czyli leczenie zgęszczonem, względnie rozrzedzonem powietrzem. Stanowi ono rodzaj gimnastyki dla narządu oddechowego, pośrednio także dla narządu krążenia. Pneumato-terapię stosować można albo za pomocą przyrządów przenośnych — jednym z takich jest przyrząd *Waldenburga* — albo też w osobnych zakładach, w t. zw. komorach pneumatycznych.

Leczenie za pomocą elektryczności zbyt dobrze jest znane, aby podnosić trzeba jego znaczenie. Nie trudno o nie w zdrojowiskach i uzdrowiskach wobec tego, że każdy lekarz posiadać może małe, przenośne przyrządy, które zupełnie poprawnie spełniają swe zadanie. Zbytecznem więc byłoby tworzyć osobne zakłady elektro-terapeutyczne. Zakłady takie wtedy tylko są pożądane, gdy chodzi o lecznicze wyzyskanie i stosowanie świetlnych promieni elektrycznych, o stosowanie foto-elektro-terapii, stanowiącej dorobek ostatnich czasów, a związanej z imieniem pierwszego swego orędownika, z imieniem *Finsena*. W wielu razach połączyć można foto-terapię z leczeniem kąpielowem, zwłaszcza w niektórych postaciach chorób nerwów, mięśni i skóry.

Poruszyliśmy tu w ogólnych zaledwie zarysach najważniejsze metody leczenia zewnętrznego, ważne dla terapii zdrojowej. Dalecy jesteśmy od tego, aby utrzymywać, że balneoterapia obejść się bez nich nie może, że bez nich dobrych nie można osiągnąć wyników, to wszakże z naciskiem podnieść wolno, że odpowiednie metody, stosowane w sposób właściwy, w wysokim stopniu ułatwiają zadanie balneoterapii, że wyniki leczenia złożonego bywają wydatniejsze, szybsze i trwalsze. Wygodniej zresztą, korzystniej i taniej dla

chorych poddać się systematycznemu leczeniu, przy zastosowaniu wszystkich rozporządzalnych sposobów leczniczych, w okresie czasu, poświęconym wyłącznie tylko leczeniu, w dobrych warunkach zewnętrznych, zdala od zajęć i szkodliwości codziennego życia. Że tego rodzaju pojmowanie sprawy najzupełniej jest słuszne, dowodzi wspaniały rozwój tych właśnie zakładów leczniczych zdrojowych i kąpielowych, w których wysoko stoją urządzenia techniczne. Urządzeniami swemi, nie przyrodzonymi warunkami, zyskują cudzoziemskie uzdrowiska palmę pierwszeństwa przed naszymi, krajowymi.

Rozwój zdrojowisk polskich należy w znacznej mierze od tego, czy i o ile przyswoić sobie zechcą i przyswoić zdołają najważniejsze przynajmniej zdobycze techniki leczniczej. Od dobrej woli i chęci do czynu wszystkich czynników, powołanych do czuwania nad zdrojownictwem naszym, zawisła jego przyszłość.

Korespondencya.

Rabka, w sierpniu 1904.

Nie poznałby Rabki, kto jej nie odwiedzał od lat kilku, taki tu wszędzie znać postęp, taki rozwój tej miejscowości leczniczej.

Owoce to wielkich wkładów pracy i kapitału.

Pierwsza, rozumnie rozłożona na lata i konsekwentnie przeprowadzona, wzorem zagranicy, szczyt się dziś takimi dorobkami kultury, jak oświetleniem elektrycznem i wodociągami, prowadzącemi wodę zdrową obficie z pod Krzywonia. Doniosłość wodociągów okazała się szczególnie tego lata, gdy z powodu niepamiętnej posuchy powysychały rzeczki, potoki, źródła, studnie, do tego stopnia, iż w innych miejscowościach strzeże dzień i noc jedynej jakiejś studni żandarmerya, pozwalając po kolei brać wodę w cenie 20—40 halerzy za wiadro! Rabka ma nieprzerwanie prawdziwą obfitość wody. Również oświetlenie elektryczne zakładu i mieszkań zmniejszyło znakomicie niebezpieczeństwo pożarów, które wśród posuchy niemal co noc znaczą się krwawą łuną, coraz to w innej stronie kraju.

Publiczność przyjezdna przepełnia budynki zakładowe, rozrzucone malowniczo na pagórkach wśród dwóch parków. Jeden z nich, nowo założony przed kilku laty na przestrzeni przeszło 50 morgów, to znakomita zdobycz dla tej miejscowości leczniczej, dostarczająca olbrzymich spacerów i miejsc dla gier i zabaw towarzyskich. Dodajmy do tego nowo dobudowane łazienki, dobrze zaopatrzone źródła, stałą obsługę dwóch lekarzy, drów Langa i Supińskiego, dla wygody zaś i uprzyjemnienia pobytu dwa razy dziennie orkiestrę w parku, kasyno z czytelnią i biblioteką, halę gimnastyczną, koncerty, widowiska teatralne, wreszcie wycieczki w okolicy podwodami lub pociągami, których liczymy osiem na dzień z najlepszymi pośrednikami połączeniami — a będziemy mieli obraz wesołej, przełudnionej Rabki dzisiejszej, tak niepodobnej do owej z lat dawniejszych!

Alojzy Hübner

Lwów, Rynek L. 38

poleca do odświeżania i konserwowania letnich bucików „Creme“ do skór w kolorach: żółtym orange, bezbarwnym, czarnym i brązowym. **MYDŁO** do żółtych skór, francuskie i angielskie. — **LAKIERY** do skór kolorowe i czarne. **LAKIER** do nadania połysku bucikom. **GLAZURĘ** do bucików dla turystów żółtą, orange i brązową: „Royal Lutetian“ Cream, „Meltonian“ Cream, „Paryski Cream“, „Erinol“ Cream, „Rycerol“ Apertura na obuwie, „Nigger Blacking“, „Nubian Blacking“, „Matador Polish“. **WASELINĘ** do konserwowania wszelkich gatunków skór. **Najlepszą APRETURĘ** „**MUHRA**“. — **LAKIER** do bucików „Gaertnera“ itp.

Źródło jest wogóle pięć, z tych trzy nowe, niezmiernie bogate w składniki mineralne i obfite (Krakus, Kazimierz, Marya, Rafaela i Nowe), tak, iż sezon mógłby trwać i rok cały, gdyż dobywanie wód do cystern odbywa się machinami parowymi.

Nic też dziwnego, że tak ulepszona miejscowość lecznicza cieszy się wciąż przepełnionymi sezonami, że ściągają tu chorzy z dalszych nawet stron, nie mówiąc o Królestwie i W. Ks. Poznańskiem, a co ciekawsza, iż od dwóch lat ostatnich coraz liczniej zjeżdżają tu synowie Arpada z sąsiednich Węgier. To też jakby pod wielkim gościnnym dachem polskim kwitnie tu na deptaku u źródeł, w kasynie i parku, poliglotyzm europejski w całym tego słowa znaczeniu, oraz malownicze bogactwo etnograficzne strojów.

Zaglądają także tutaj ciekawi turyści z Zakopanego, a w swojej wędrówce okrzędną bawili przez dwa

dni studenci krakowscy, mandoliniści. Świetnie zgrana ta kapela co rok objeżdża miejsca kąpielowe, kwestując w ten sposób to na powodzian, to na inne cele, jak np. w tym roku na budowę szkół ludowych.

Wiadomości bieżące.

Frekwencja w naszych zdrojowiskach:

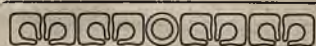
Iwonicz	do 10 sierpnia osób	3832
Krynica	24 " "	6050
Rymanów	25 " "	2204
Rabka	14 " "	2165
Szczawnica	8 " "	2851
Truskawiec	15 " "	2625
Zakopane	16 " "	7504

Truskawiec. — Łazienki główne od strony zachodnio-północnej

Truskawiec. — Cerkiew ruska.

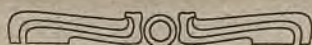
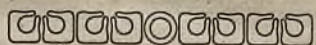
E. Hausmann

Włóów
Pasaż Hausmanna 6

Składy fabryczne i biura dla
wszelkich urządzeń elektry-
cznych.

Światło, Telefony, Gro-
mochrony, Dzwonki etc.

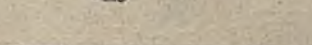
Maszyny do pisania
Adler i przybory

WAŻNE dla LETNIKÓW!

REWOLWERY DLA WŁASNEJ OBRONY
DO DOZWOLONEGO UŻYTKU. FLOBER-
TY, SZTÉTZYKI, EXPRESSY, DRYLLINGI
LANCASTRÓWKI z KRUPPAŁAMI
WSZELKIE PRZYBORY MYSLIWSKIE

POLECA PRACOWNIA RUSZNIKARSKA
Zalesława JANKOWSKIEGO
WŁÓW Czarnieckiego 1.2.

Dla Pań!

Najlepszym środkiem do pielęgnowania włosów jest rozumnie pojęta **hygiena t. j. czystość głowy**. Włosy utrzymane czysto i szczerkowane codziennie nie wypadają — a więc należy je dwa razy w miesiącu zmyć gąbką, zmoczoną w „Schampooing Petrole“, gdyż tylko wtedy szybko wysychają, nie płaczą się i nie kruszeją. — Jeżeli przytem każda z Pań co drugi dzień spruszy włosy proszkiem „Bezbarwnym“ i wyszczotkuje starannie, nabiorą połysku, będą pulchne a więc dobre do uczesania i odłuszczone. — Środek ten prosty i tani poleca

R. WISKIDA

Salon fryzjerski — Kraków, plac Maryacki.

Nowość: „HENNOLINA“ barwi włosy siwe i uzdrowia.

Prospekta na żądanie.

Pierwsza galic. Fabryka
Wiktora Sedlaczka

WE LWOWIE, plac Kapitulny L. 3

Specjalność!

Chustki do nosa.

KAROL GAJEWSKI

Lwów, ulica Sykstuska L. 31.

Skład zegarów ściennych i zegarków kieszonkowych
złotych i srebrnych, z fabryk genewskich Langin, Omega, Roskopf,
Patent itp.

Nowość! Zegary pendułowe przerabiam z dodaniem aparatu
Gongpeder, który wydaje głos równy zegarowi wieżowemu.
Reperacje jakoteż za nowe zegary dwuletnią gwarancją.

poleca **WSZELKĄ BIELIZNĘ**
męską, damską i dla dzieci, wyłącznie wła-
snego wyrobu. — Bielizna dla **TURYSTÓW**
i frykotowa męska i damska.

ZAWODOWE BIURO W SPRAWACH OGRODOWYCH

W. BIELSKI

we Lwowie, Hotel Victoria, ul. Hetmańska 8

wysyła codziennie świeże jarzyny i owoce
po cenach targowych.

„Illustrirte Curorte-Zeitung“ zamieściła w numerze 9 z dnia 30 lipca b. r. nadzwyczajnie sympatyczny opis Krynicy piora Dra Hg., który zaznacza wysoką wartość źródła głównego krynickiego i stawia go wyżej, niż podobne źródła w Dribury, Pyrmout, Cudowa, Spaa i Bardyów. Autor opisuje dalej urządzenia Krynicy, wspomina o wskazaniach leczniczych o zwiększającej się z roku na rok frekwencji zdrojowiska i kończy uwagę, że Krynica może słusznie uchodzić za zdrojowisko *par excellence* dla kobiet. Ostatnia ta uwaga nie jest zupełnie słuszną, bo w Krynicy leczy się ze skutkiem nie tylko choroby kobiece, ale cały szereg cierpień innych narządów, jak serca, żołądka, jelit, nerwów i t. d., którym niestety, ulega i płeć brzydka. W każdym razie ten życzliwy głos pisma niemieckiego zasługuje na podniesienie tem więcej, że niektóre pisma codzienne polskie równocześnie ciskały gromy na Krynice i jej urządzenia.

Komisya wydelegowana przez Wydział krajowy i c. k. Namiestnictwo w sprawie dokonać się mającego rozdziału gminy Krynicy — na Krynice zdroj i Krynice wieś, ukończyła dnia 25 sierpnia swe czynności po całotygodniowym urzędowaniu.

Po przeprowadzonych rokowaniach ze stronami, uchwaliła Rada gminna w Krynicy jednogłośnie rozdział gminy.

W związku ze sprawą rozdziału gminy stoi również sprawa oddania nowo utworzyć się mającej gminie Krynicy zdroj w poręczonym zakresie działania, zawiadywania sprawami i funduszem Komisji zdrojowej, na wzór ustawy dla czeskich zdrojowisk z r. 1868.

W tym względzie oświadczyła się obecnie urzędująca Komisya zdrojowa na posiedzeniu dnia 24 b. m. odbytem — przychylnie.

W razie więc utworzenia nowej gminy Krynica zdroj, któraby oprócz własnych funduszy rozporządzała również funduszem Komisji zdrojowej — będzie można przystąpić

do asanacyi zdrojowiska i do zaprowadzenia innych niezbędnych urządzeń, podniesienie zdrojowiska na celu mających.

Z Zakopanego donoszą: „Na powitanie prezydenta ministrów, Dra Körbera, dany będzie dnia 6-go września, o godzinie 7 wieczór wielki obiad w salach restauracyi p. Płonki w hotelu „Morskie Oko“. W obiedzie wezmą udział: marszałek Galicyi, Stanisław hr. Badeni, oraz przedstawiciele władz tutejszych.

Sanatorium Dra Dłuskiego w Zakopanem. Dnia 20 sierpnia b. r. odbyło się w Zakopanem pod przewodnictwem ordynata hr. Adama Krasieńskiego doroczne zgromadzenie akcyonaryuszów Sanatorium dla chorób piersiowych Dra Dłuskiego. Członek komisji rewizyjnej p. Pieuraszkiewicz z Warszawy przedłożył zamknięcie rachunków za rok ubiegły, oraz wniosek udzielenia dyrekcji absolutoryum i wyrażeniem jej uznania za pracę pełną poświęcenia dla chorych, oraz zakładu.

Dyr. Dłuski złożył sprawozdanie o przeprowadzeniu całego szeregu ulepszeń higienicznych, sanitarnych, oraz z ruchu chorych. Obecnie bawi w zakładzie 80 chorych z wszystkich stron Polski i z zagranicy, a frekwencya stale wzrasta.

Wiec gości w Szczawnicy dla naradzenia się nad brakami w urządzeniach zdrojowiska i najpilniejszymi jego potrzebami odbył się dnia 18 sierpnia b. r.

Liczni mówcy przemawiali dosyć beładnie, nie trzymając się porządku obrad. W dowolnem następstwie wygłaszano najróżnorodniejsze żądania. Mieszano rzeczy ważne z drobiazgami, nie odróżniając, z jakimi sprawami zwracać się trzeba do władz krajowych lub rządowych, co należy do Akademii, co do komisji zdrojowej lub komisarza, co wreszcie do zarządu. Słuszne i konieczne postulaty łączono czasem z nieuzasadnionemi pretensjami. Każdy mówił o tem, co mu osobiście dolega. Z tego chaosu wyłoniły się ważniejsze postulaty, w formie uchwalonych wniosków:

JÓZEF GORECKI
FABRYKA SIATEK, MEBLI, KONSTRUKCYI
ŻELAZN. i WYROBÓW ORNAMENT. KUTYCH
KRAKÓW, UL. ŚW. WAWRZYŃCA 26
Telefon Nr. 277.
Magazyn: Rynek gł. L. 6, I. p. (Szara kamienica)

wykonuje wszelkie roboty ornamentalne kute, konstrukcyjne, budowlane i plecionki z drutu, drutowe kraty do ogrodzenia ogrodów, lasów, podworców, zwierzyńców itp. Siatki do przesypywania piasku i ochronne do okien. Łóżka żelazne zwykłe i angielskie z materacami sprężynowymi oraz wkłady sprężynowe do łóżek drewnianych. Ceny przystępne kosztorysowe. Termin ściśle zachowany.

Adres telegramów: Józef Gorecki. Telefon Nr. 277.
Cenniki na żądanie darmo i oplatnie.

Apteka „pod Złotą Głową“
M. PRONIA
w Krakowie, Rynek główny L. 13

—> poleca <—

Epilatoire płyn do usuwania włosów
Odol znakomita woda do ust;
Mydło czeremchowe najdelikatniejsze mydło toaletowe;
Esencya łopianowa przeciw wypadaniu włosów.

WINA LECZNICZE i KONIAK
Wody i Sole mineralne.

L. TOMASZKIEWICZ, optyk w Krakowie
przy ul. Floryańskiej 2, hotel Drezdeński. Telefon 309.

Poleca:
okulary, cwikiery,
lornetki, barometry,
termometry, urządzenia
dzwonki elektr., telefony, gromochrony, po cenach umiarkowanych

Firma odznaczona złotym medalem i krzyżem honor. na Wystawie paryskiej
Specjalny Magazyn Nowości konfekcyi dla Pań

ŁWÓW, plac Kapitulny 3, naprzeciw kościoła katedralnego, wprost pomnika Pana Jezusa,
poleca na wyjazd do Zdrojowisk w wielkim wyborze: Żakiety, Raglany, Haweloki, Płaszczce, Zarzutki demi i gumowe, prochowe, kostiomy i osobne spódnice do bluzek. — Ceny wprost zachęcające, niskie.

Uwaga: Na sezon zimowy zawsze zaopatrzony Magazyn w bogaty zapas FUTER gotowych — równocześnie przyjmuje zamówienia na takowe.

ADOLF CZOPP

I. Wiec wyraża przekonanie, że Szczawnica pód zarządem Akademii, a w szczególe pozostając w dzierżawie dźwignąć się nie może — wzywa przeto Akademię, aby, używszy zrzeczenie się praw od substytuowanych sukcesorów ś. p. Szalaya i stawszy się nieograniczoną właścicielką, odstąpiła Szczawnicę osobie trzeciej lub towarzystwu, dającemu gwarancję, że zakłady te należycie prowadzić będzie, lub też żeby wzięła inicjatywę do utworzenia krajowego towarzystwa akcyjnego, któreby Szczawnicę na własność nabyło i doprowadziło ją do tej wyżyny, na jaką istotnie zasługuje.

W obu wypadkach Akademia nie powinna się pozbywać prawa ingerencji i nadzoru.

II. Wiec uchwała udać się do właściwych władz ażeby:
1. Co najprędzej ukończyć budowę drogi bitej z Jaworek do Piwnicznej (skróciłoby to więcej niż o połowę dotychczasową odległość od kolei przyp. koresp.). 2. Przeprowadzić kolej z N. Sącza do Krościenka lub ewentualnie z N. Targu do

Czorsztyna. 3. Postarać się o uznanie Szczawnicy za zdrojowisko, podlegające istniejącej ustawie krajowej.

Poza tymi wnioskami, które, zdaje się wyszły z grona inicjatorów wiecu, przyjęto również wnioski inżyniera prof. Hauswalda, który w dobrze motywowanym przemówieniu wygłosił szereg życzeń, pozostawiając do uznania komitetu, a właściwie prezydium wiecu skierowanie ich dō kogo należy i nadanie im odpowiedniej formy. P. Hauswald na czele żądań stawia urządzenie kanalizacji i rozszerzenie wodociągów, następnie domaga się uporządkowania miejsc ustępowych i zaprowadzenia w nich systemu angielskiego, uwzględniania przy budowie domów nowożytnych urządzeń sanitarnych (podłogi z linoleum lub z masy drzewnej i gipsu i t. p.), poprawienia i rozszerzenia systemu dróg spacerowych w okolicy, ulepszenia istniejących i zaprowadzenia nowych urządzeń dla zabaw sportowych, wydatniejszego skrapiania nie tylko ulic ale i chodników, umieszczenia w po-

Truskawiec. — Aleja wiodąca do źródła „Maryi“.

Truskawiec. — Przechadzki w parku „Kowalówka“.

DOSTAWCA
c. k. kolei
państwowych

G. Schapira i Syn
LWÓW,
ulica Sykstuska L. 10.

Pierwszy i najstarszy w kraju
w r. 1847 założony

Zakład artystycznych wyrobów metalowych
tablic, szyldów i liter, herbów, medali, ornamentów budowlanych itp., z wszelkiego rodzaju metalu lane.

Wyrób tablic szlancowych. — Wyrób szyldów i napisów na szkle, blasze, drzewie itp. malowanych. — Zakład rytowniczy. Wyrób stampil i pieczęci metalowych i kauczkowych, marek pieczętkowych, numeratorów, stampil z datami. Ceg do plombowania, plomb ołowianych itp. Wyrób witraży, oszkleń artystycznych i szyb trawionych.

Cały rok otwarte

SANATORYUM

z jedyną postępową wodolecznią

Dra KOŁĄCZKOWSKIEGO

W SZCZAWNICY.

Urządzenia nowoczesne postępowe dla hydroterapii z pomocą wody źródlanej, elektryczności, masażu itp.

Łazienki mineralne, jedyne do kąpieli żelazistych, igliwowych, gazowych itp. przy źródle Szymona na Miedziusiu.

Pensjonat lekarski jedyny we własnym zarządzie i z wszelką opieką nawet dla nieletnich osób. Kuchnia wykwintna zdrowa, wina naturalne doborowe, ceny umiarkowane od 8 koron i wyżej.

Hotel „Marta“ dla przejezdnych i kilka will dobrze urządzonych o widnych pokojach, z dobrą pościelą, piec kafflowe. Nadto rozległy park połączony z lasem na Hulinie ścieżkami dogodnymi. Koło zabaw dla krokieta itp.

Ciężko chorych, obłąkanych i gruźliczych zakład nie przyjmuje.

Uwaga. Przed wyjazdem do Szczawnicy zaleca się upewnić, aby nie doznać zawału lub nie polegać na fałszywych wskazówkach stręczycieli (woźniców itp.), udać się o wyjaśnienie pod adresem:

Dr. Kołaczkowski w Szczawnicy.

ZYGMUNT SIEMEK Magazyn ubiorów męskich w Krakowie, — przy ulicy Floryańskiej L. 25, I-sze piętro, zawiadamia W. Panów, że posiada wielki wybór materiałów francuskich i angielskich na każdą porę roku. — Równocześnie ma zaszczyt donieść interesowanemu, iż z początkiem b. r. zaprowadził na sposób zagraniczny **dwuletni abonament**, dający możność każdemu zaopatrzenia się w bogatą garderobę pod nader przystępnymi warunkami.

Prospekty darmo i opłatnie.

blizu deptaku licznych spluwaczek i t. d. To ostatnie żądanie popierało kilku mówców.

Wiece gości w Zakopanem zostały należycie ocenione i scharakteryzowane przez „Przygodnego“ korespondenta *Czasu*, który tak się o nich wyraża:

Anglicy podczas letnich wywczasów oddają się sportowi, Niemcy grają w taroka, Francuzi flirtują — a my bawimy się w sejmikowanie. „Letnia stolica Polski“, jako taka, nie może obejść się bez sejmu, a przynajmniej bez sejmiku, zwoływanego rok rocznie pod nazwą wiecu.

Jeden z dzienników warszawskich ogłosił przed niedawnym czasem kwestyonaryusz dla zbadania wad polskich; w odpowiedziach wymieniano także dyletantyzm. Otóż ten właśnie dyletantyzm, w połączeniu z brakiem wszelkiego uznania dla właściwej kompetencji, czyli skłonnością do anarchii, wywołuje w Zakopanem, a dziś już i w innych zdrojowiskach, potrzebę ciągłego wiecowania. Lekarz chciałby koniecznie objawić swoje zdanie o ustawodawstwie, adwokata prze do wyrażenia opinii o medycynie, profesor filozofii uważa się za powagę na polu kanalizacji, artysta-malarz wyrobił sobie odrębne zdanie o czyszczeniu ulic, muzyk uważa się za specjalistę co do budowy kolei górskich, każdy z nich chce się wygadać — i wiec gotowy.

Za granicą nad porządkiem w zdrojowiskach, czy sadybach letnich czuwa powołana władza miejska i państwowa, dla zbadania zaś potrzeb gości powołują do swego grona ich reprezentanta i jakoś bez sejmikowania i wieców bywa ludziom dobrze. O jakichś stronnictwach, o walce „politycznej“ i wiecach nikt tam nie słyszy, a porządek jednak większy jest, niż u nas. Widocznie więc nie o rzecz idzie, ale o czcze sejmikowanie, o popisywanie się dyletantyzmem, o negowanie właściwych kompetencji, czyli innemi słowy o *sui generis* zabawę, nam wyłącznie właściwą i niestety zawsze jeszcze miłą. Panowie X, Y i Z uważaliby czas letniego wywczasu za stracony, gdyby odebrano im sposobność do popisania się dyletancką wiedzą, do wydrwienia właściwych fachowców i do „prawodawczych“ popisów na terenie zakopiańskim. Tak przedstawiają się wiece zakopiańskie

dla ludzi, stojących na uboczu i spokojnie szukających wyjaśnienia zagadki, dlaczego goście tutejsi, zamiast całą pierśią oddychać powietrzem tatrzańskim i rozkoszować się pięknoscią gór, wolą tłoczyć się na wiece i zakłócać sobie spokój rzeczami, na których się nic a nic nie rozumieją.

Odpowiedzą mi może, że u nas stosunki są inne, że górale są niepowściągliwymi w cheiwości, że goście tu sami upominać się muszą o swoje prawa i t. d. Otóż bywałem w wielu sławnych zdrojowiskach zagranicznych. Widziałem przykłady cheiwości i zdzierstwa, o jakich u nas mowy niema, a jednak nikt wieców nie zwoływał, nikt nie apelował do jakichś sądów ludowych, jeno każdy spokojnie udawał się ze skargą do właściwej władzy. Przyszłoby, że skarga, acz słuszna, nie zawsze odnosiła skutek, a jednak nie słyszałem jeszcze, żeby w Karlsbadzie, Maryenbadzie, Ostendzie, Reichenhallu, czy Nicei, ktokolwiek poza tą drogą szukał innej instancyi. I tu więc nie o rzecz idzie, jeno o formę, o dziwny rodzaj zabawy, o objaw naszej anarchii, wdzierającej się nawet w wywczas letni. Chęć sejmikowania i dyletantyzm, oto właściwe motory wieców — nietylko w Zakopanem.

O przyszłości Połagi podaje *Gazeta polska* poważną informację:

„Połaga ma niewątpliwie duże zalety, jako letnisko nadmorskie. Piękne i zdrowe położenie, ogromne lasy dookoła i wyborne kąpiele zdawna przyciągały tam gości z odległych stron, nawet z Warszawy. Frekwencja tej plaży nie mogła jednak należycie rozwinąć się ze względu na utrudnioną komunikację.

Do Połagi trzeba bowiem jechać przez Libawę, co samo już stanowi podróż nielada jaką, a ztamtąd jeszcze kołmi 80 wiorst. Za daleko! Istnieje wprawdzie i droga inna, bliższa, ale była ona dostępna tylko dla ludzi niepotrzebujących liczyć się z pieniędzmi. To droga okólna, przez Prusy, za paszportem zagranicznym, z dwukrotnym przejazdem granicy, wobec czego paszport należało brać i w jedną i w drugą stronę. Znacznie podnosiło to koszt przejazdu i zwiększało związane z podróżą kłopoty.

Samowary nasze polskie krajowe

z kutej blachy białej (a la niklowej)

fason gładki jak rysunek

na 7 szklanek zřr. 3.—
„ 10 „ „ 4.23

na 14 szklanek zřr. 5.20
„ 18 „ „ 6.25

Tacki specjalne pod samowary po 78 i 85 ct. — Czarki pod pipę po 45 ct. poleca

Artur Bartosz

Specjalny Magazyn Nowości, Porcelany, Szkła, Srebra chińskiego i fabryczny Skład Mebli żelaznych.

Lwów, plac Maryacki 7 (obok Szkowrona).

Przeszło lat pięćdziesiąt oznaczał

SINGER

niezaprzeczenie

najwyższy stopień doskonałości

także i między familijnemi maszynami do szycia.

Singera maszyny do szycia otrzymać można tylko w naszych własnych sklepach znajdujących się we wszystkich miejscowościach, a zawsze zobaczyć można w sklepach Singera wiele, co wszystkie panie interesuje; wszystko jedno, czy zamierzają kupić maszynę, czy też nie, odwiedziny ich są nam każdego czasu przyjemne.

Lwów, Sykstuska 6.

Singer Tow. Akc. maszyn do szycia.

Feliks hr. Tyszkiewicz, właściciel tej pięknej nadmorskiej miejscowości, starał się już był o rozmaite udogodnienia dla swoich gości, o przepustki dla nich, o wygodne powozy, kursujące pomiędzy st. Prekula a zakładem, o komunikację pospieszną z Libawą, nie mógł jednak, ze względu na te przeszkody, zwabić ku sobie liczniejszych gości. I nie można się temu tak dalece dziwić. Wygoda w letnich wycieczkach zawsze przeważa, i im dana miejscowość lepiej jest pod względem wygod ogólnych i szczególnych postawiona, tem więcej ma zwolenników.

Jest wszakże nadzieja, że w niedługim czasie Połaga właśnie pod względem wygod dorówna zagranicy, i wówczas publiczność należycie ją oceni.

Oto, jak się dowiadujemy, grono osób z p. Edwardem Paszkowskim, adwokatem przysięgłym z Żytomierza i autorem znanych powieści „Na podniebiu“ i „Jasne wody“, podpisało obecnie umowę z hr. Tyszkiewiczem, na mocy której wchodzi w posiadanie dzierżawne zakładu w Poładze.

Panowie ci mają na celu przy pomocy odpowiednich kapitałów postawić zakład na stopie pierwszorzędnej, tak, aby stał się on prawdziwym i rozkosznym miejscem kąpielowym. Warunki klimatyczne doskonale temu odpowiadają, a resztę zrobi pieniądz.

Przeszkoda najważniejsza — w postaci komunikacji — będzie również usunięta, są bowiem widoki na to, że dzierżawcy zakładu otrzymają rychło koncesję na przeprowadzenie dojazdowej kolejki elektrycznej od st. Pekula do zakładu, co znakomicie ułatwi podróż.

Jeżeli się to stanie istotnie i w czasie niedługim, to nie ulega żadnej wątpliwości, że Połaga wejdzie w nowy okres swojego rozwoju, i że za lat kilka stanie się jednym z więcej odwiedzanych miejsc kąpielowych nad Bałtykiem.

Życzmy tego szczerze — mówi *Gazeta* — inicjatorowi projektu, który, ile wiemy, nie będzie szczędził sił i zabiegów, aby rzecz doprowadzić do zupełnego rozkwitu.

Życzenie to i my podzielamy. Rzecz to jest niewątpliwie pomyślana dobrze, na poparcie ogółu ze wszech miar zasługująca, — powodzenie więc zależeć powinno tylko od dobrego wykonania zamierzonych planów.

J. NEUMANN Lwów,
ul. Sykstuska L. 13
RYTOWNIK

wykonuje wszelkie grawury na złocie, srebrze i wszelkich metalach.

Wyrób Stampil i pieczęci metalowych i kauczkowych, Obcegi do plomb, Numeratory i Marki pieczętkowe, Drukarnie „PERFEKT“ i farby do stampil.

Umarł dawno Singer! pozostał tylko jego system, który został znacznie ulepszonym przez fabrykantów wyrabiających lepsze i gorsze maszyny do szycia. W Europie istnieje 80 fabryk, z których wybrałem kilka najlepszych jak: Pfaff, Biesolt, Locke itd. i dostałem zastępstwo na całą Galicyę. Sprowadzam maszyny pełnymi wagonami. Dobre fabryki umieszczają własną firmę na maszynach, zaś liche pokrywają swoją tandetę szumnym napisem Singer. 20 maszyn obrączkowych i Central-Bobbin jest zawsze na składzie do wyboru. **Pierwszy w kraju skład maszyn do szycia i warsztat reparaacji.** Proszę zadać cenników. Lwów, hotel Żorża Józef Iwanicki mechanik i specjalista.

MASARNIA **Franciszka Ichniowskiego**
we Lwowie, ul. Batorego L. 4, obok Wgo Soleckiego

Zamówienia skutecznie odwrotnie.

ROWERY nowe i używane

z motorem „REPUBLIC“

wszelkie przybory dla kolarzy, warsztat reparaacyjny i Lawn-Tennis poleca najtaniej

W. ŁUKASIEWICZ, Lwów, ul. Akademicka L. 26.
Prospekty bezpłatnie.

Konserwy z jarzyn i owoców WOJCIECHA Odrowąż SYPNIEWSKIEGO

Machnów, poczta: Lubyczą Królewską,

jedynego w kraju specjalisty fabrykacji konserw, który zorganizował fabrykę w Lubyczy Królewskiej i kierował nią od początku jej istnienia przez lat dziesięć.

Groszek zielony, fasolka, kalafior, kalarepa, grzybki, pomidory itp. Kompoty i marmolady. — Cenniki na żądanie.

WILHELM SKNURZYL

LWÓW, RYNEK L. 9

PRACOWNIA ARTYSTYCZ. - BRONZOWNICZA

pędzona motorem elektrycznym

WYRABIA: MONSTRANCYE, KIELICHY, PAJĄKI, KANDELABRY, KRZYŻE i RÓŻNE WYROBY GALANTERYJNE jak KARNISZE MOŚIŻNE, LAMPY, LICHTARZE i t. p.

Droguerya Szczęsnego Traunfellnera

we Lwowie, Rynek 10.

Główny i jedyny skład PUDRU Księżnej Miluchny
po 50 hal., 1 i 2 koron.

Pastyłki z ziół tatrzańskich, niezawodne przeciw kaszlowi i chrypcie 1 K. — **Krem Odallsek** usuwa bezpowrotnie piegi i прыszcze, cena 1 K. 50 hal. — **Zofin** woda odmładzająca, powraca siwym włosom naturalny kolor, 1 K. — **Humulin** usuwa łupież i wzmacnia porost włosów, 1 K. 50 hal.

KRYNICA

Z. WRZEŚNIEWSKI

vis-à-vis źródła

poleca po cenach niskich i w każdym sezonie jednakowych

**Towary galanteryjne i modne,
Biżuterię złotą, srebrną
i francuską,**

Wyłączny skład znanych z dobroci

RĘKAWICZEK „DIANA“

Wielki wybór

Perfum i Mydeł francuskich i angielskich.

Prawdziwa Woda kolońska.

Wystawa nowości galanteryjnych.

Wstęp wolny i dla osób, nie mających zamiaru kupować.

Ruble przyjmuje po kursie dziennym.

poleca

SZYNKI uznane ogólnie za najlepsze w smaku

oraz wszelkie inne wędliny niezrównanej dobroci, — również wielki zapas smalcu i słoniny.

Specjalista na przepukliny, wynalazca c. k. patentowanych bandaży, ozdobiony dyplomem honorow. Societe Hygienique w Padwie

M. Freilich

Lwów, Gródecka L. 35.

M. Freilich przynosi radykalną i pewną pomoc przy najcięższych zastarzałych rupturach wszelkiego rodzaju, tak u panów, jak i u dzieci, z gwarancją kompletnego wyleczenia bez operacji i lekarstw, naturalną metodą przy skutecznem zastosowaniu patentowanych swoich bandaży, wskutek czego każdy, nawet śmiertelnie chory pacjent od śmierci prawie bywa uratowany, co wiele świadectw i listów dziękczynnych od osób tu zamieszkałych tak samo z krajów obcych uwierzytelnia. — Bandaże muszą cierpiącemu przezemnie być założone, jakoteż pouczam w zakładaniu tychże. Koniecznem jest zjawienie się osobiste, gdyż listownie nie leczę.

WP. M. Freilich, c. k. uprzyw. bandażysta we Lwowie, ul. Gródecka 35.

Niniejszem zasylam Panu moje uznanie i serdeczne podziękowanie za uratowanie mi życia. — Nawiedzony od lat 33 przepukliną w tak wielkim stopniu, iż żaden z lekarzy operować mnie nie chciał, dostałem się przypadkowo do Pana, który mnie swoją szczęśliwą ręką w asystencji dwóch lekarzy i swego syna, wyratował z największego nieszczęścia, a po założeniu mi specjalnego bandaży jego wynalazku, mogłem drugiego dnia pójść piechotą do domu. Dlatego też polecam każdemu cierpiącemu na przepuklinę, aby się operować nie dawał, tylko szukał radykalnej pomocy u **P. M. Freilicha we Lwowie, ul. Gródecka 35**, który jest aniołem stróżem ludzkości.

Ks. A. J. Kosiński, proboszcz w Horodence koło Kołomyi.

25 lat przydłuża życia

NOWY WYNALAZEK IBIS

pochłaniający wszelki proch przy zmiataniu podłóg zwykłych jak i zapuszczanych. Pakiet 5 klg. 2 kor. Główny i jedyny skład na Galicję

w drogueryi **SZCZĘŚNEGO TRAUNFELLNERA**, Lwów, Rynek 10.

50% zaoszczędzić w majątku

WE LWOWIE

Ferdynand Güttler

ulica Halicka L. 20, — plac Halicki L. 3

poleca najtaniej

BLUZKI — HALKI — GORSETY

Pończochy saskie,

Gorsety w najmodniejszych fasonach,

PASKI,

Wachlarze z piór strusich i fantazyjne.

Słynne ze swej dobroci

Rękawiczki „DIANA“.

Koncesyonowany Zakład

SPRZEDAŻY I KUPNA

K. Telesznickiej

w Krakowie, ulica Szewska L. 10, 1-sze piętro

dom Wgo Okonia

poleca: kompletne urządzenia Salonów, Jadalń, i Sypialń, Fortepiany, Pianina, Makaty, Obrazy, Mahonie, Serwisy srebrne i z chińskiego srebra, Biżuterię, Porcelanę, Lampy, pojedyncze sprzęty, Garderobę męską i damską.

Powyższe przedmioty przyjmuje się w komis.

Jakób Kahane

dostawca dla c. k. urzęd. państw.

Lwów, — ulica Sykstuska L. 12

poleca rowery „Styria-Puch“, „Mars“ i inne, jakoteż wszelkie przybory kolarskie, również „Gramophony“ własnego wyrobu i zagraniczne po cenach najprzystępniejszych.

Na składzie zawsze wielki wybór najnowszych płyt. — Cenniki na żądanie, zlecenia z prowincyi odwrotną pocztą.

Niniejszem mam zaszczyt zawiadomić Szan. moich Gości, że już otrzymałem najnowsze materje angielskie i francuskie na sezon wiosenny i letni

polecam się łaskawym względem.

KAROL MATLAS

KRAWIEC MĘSKI

przedtem K. Kropiowski i K. Matlas

Lwów, ul. Teatralna 5.

HOTEL POLLERA

W KRAKOWIE

vis-à-vis Teatru miejskiego, w bliskości dworca i plant.

Odnowiony z komfortem, z korytarzami ogrzewanymi.

Pokoje poczawszy od 2 koron.

Łazienki do użytku Szanownych Gości.

Pokoje dla przejezdnych chorych na parterze.

Zmiana lokalu.

Józef Komorowski

zegarmistrz

we Lwowie, ul. Akademicka L. 5,

od 1 lipca Pasaż Mikolascha.

Poleca Skład Zegarów i zegarków genewskich. — Reperacje pod gwarancją skuteczniam odwrotnie.

Reim i Spółka

KRAKÓW, Rynek 37, Linia A-B,
polecają:

LAWN-TENNIS, Krokiety, Kule i Kręgle. — Hamaki, Piłki gumowe, Piłki nożne.
Huśtawki ogrodowe, Przyrządy gimnastyczne. — Przybory do rybołówstwa.
Necesery, Flaszki i Kubki do podróży, Wanny i Miednice gumowe, Gąbki,
Pantofelki, Kapelusze do kąpieli. LAKIERY, KREMY i PASTY do bucików.
Środki do czyszczenia plam. LAKIERY na kapelusze.
PERFUMY, MYDŁA, PUDRY z pierwszorzędných fabryk. — Wody kolońskie,
Wody toaletowe, Środki kosmetyczne, Szczotki, Grzebienie i Lusterka.
Nowe cenniki na żądanie darmo i opłatnie.

Rok założenia
1892.

Jakób Führer

fachowo uzdolniony bandażysta
poleca swoje specyaly:

Lwów, Trybunalska L. 10

1. Pasy przepuklinowe całkiem nowe kombinacye. 2. Pasy brzuszne poporodowe, dla utrzymania figury i higieniczne. 3. Pasy pępkowe. 4. Pasy menstruacyjne. 5. Prostoprzemysły we wszystkich nowych ulepszonych formach i sznurówki. 6. Suspensoria w 50 fasonach z różnych materyałów, najdoskonalsze. 7. Bandaże żyłakowe i gumowe, pończochy bez szwów.

Zlecenia z prowincyi za pobraniem natychmiast. Własna fabrykacya.

Bolesław Mikuliński, krawiec męski

dostawca uniformów dla PP. Urzędników c. k. kolei państwowej,
poleca P. T. Publiczności swój

Magazyn i Pracownię Sukien męskich
we Lwowie, ul. Batorego L. 12.

Na każdą porę roku otrzymuje wielki wybór materyi z pierwszorzędných fabryk. Wykonuje wszelkie suknie jak najstaranniej podług najnowszej mody, po cenie umiarkowanej.

Bogumił Pirkel

OPTYK i MECHANIK

Lwów, Akademicka 6.

Wszelkie okulary i cwikiery wykonuje ściśle podług recept WP. Dr. Okulistów.

KRYNICA

Zarząd świeżo przez nowonabywcę odnowionego i z wszelkim komfortem urządzonego

Hotel-Pension Karolówka

zawiadamia Szanowną Publiczność,

że ma zawsze pokoje dla przejezdnych gości od 2 koron za dobę oraz, że w czasie od 15 maja do 30 czerwca i począwszy od 1 września, ceny dla pensyonaryuszów są o 25% niższe.

Fortepian, wypożyczalnia książek i gry fowarzystkie na miejscu w hotelu.

SAPOMENTHOL

nagrodzony dyplomem honorowym i złotym medalem na wystawach międzynarod. w Paryżu i Londynie 1901, Marsylii 1902.

(Maść Sapomentholowa)

nacieranie ból uśmierzające wyrobu Eugeniusza Matuli, aptekarza w Radomyślu koło Tarnowa.

Maść ta, z najlepszym skutkiem używana w cierpieniach reumatycznych, gośćcowych, nerwobólach itp., poleca się jako środek zewnętrzny, szybko działający!

Sposób użycia: miejsce zbolełe naciera się 2—3 razy dnia, poczem się je owija watą lub flanelą.

Ekspedycyjną bywa tylko w słoikach oryginalnych po cenie Kor. 1-40 i większych po 5 Kor.

Broszury i próbki dla WPP. Lekarzy na żądanie franko, przesyła Apteka Eugeniusza Matuli, Radomyśl koło Tarnowa.

Składy we wszystkich aptekach.

Lwów
TAPETY

A. KRZYSZTOFOWICZ
HOTEL GEORGA
STORY
ŻALUZYJE.

Wzory wysyła opłatnie.

KRYNICA.

PENSYONAT HYDROPATYCZNY Dra S. PIOTROWSKIEGO

otwarty

od 20 maja do końca września.

Ceny wraz z całym utrzymaniem od 5 Kor. wzwyż.

Uniwersalny ZAKŁAD techniczno - dentystyczny L. WIKTORA

we Lwowie, plac Halicki 7

zawiadamia, że z powodu nawału zamówień robót techn.-dentystycznych sprowadził wielki zapas sztucznych zębów z Ameryki i Londynu, jak również najnowsze przyrządy do robót złotych, którymi posługując się, jest w możności wykonywać w 1 dniu największe zamówienia sztucz. zębów.

Dla Pp. lekarzy na prowincyi udziela się wskazówek do przyjmowania zamówień na te czynności i wykonywa się je bez osobistego przyjazdu pacyentów. — Zwraca się uwagę, iż pod tą firmą istnieje we Lwowie tylko jeden zakład. Zarząd.

B. asystent Uniwersytetu Jagiellońskiego

Dr. Julian Staniszewski

lekarz zakładowy

ordynuje jak w latach poprzednich
W IWONICZU.

Dr Edmund Supiński

b. I-szy sekundaryusz krajowego szpitala w Krakowie

ordynuje, jak w latach poprzednich, jako lekarz
zakładowy

W RABCE.

Dr. M. Cercha

ordynować będzie jak w latach poprzednich
od 1-go czerwca

w Krynicy (domek szwajcarski).

C. K. ZAKŁAD WODOLECZNICZY W KRYNICY

Radca Ces. Dr. H. Ebers

kierownik c. k. Zakładu wodoleczniczego

ordynuje jak lat ubiegłych.

Meran & Willa „Stefania“

ZAKŁAD LECZNICZY i PENSYONAT

Dra Bindera

dla rekonwalescentów nerwowych i wewnętrznie
chorych z wykluczeniem gruźlicy płuc.

Wspaniałe położenie, urządzenie ostatni wyraz
komfortu i higieny, kuchnia dyetetyczna.

== Zakład leczniczy rozporządza wszelkimi ==
== środkami fizyko-leczniczymi. ==

Ceny stosunkowo bardzo niskie, zwłaszcza w mie-
siącach jesiennych odpowiadających co do kli-
matu naszym miesiącom letnim w górach.

Zakład otwarty od dnia 10-go września.

Prospekty wysyła opłatnie

Dr. Binder.

SANATORYUM DLA CHORYCH PIERSIOWO

Dra K. DŁUSKIEGO w Zakopanem

otwarte przez cały
rok. — Wspaniały
widok na Tatry. —
Lasy świerkowe. —

Wystawa
wszystkich pokoi
południowa.

Obszerne leżalnie
dla leczenia klima-
tycznego.

Wzorowe urządze-
nia pod względem
higieny.

✧ Oświetlenie ✧
elektryczne.

Kanalizacya, windy,
kąpiele i natryski

— Ogrzewanie —
centralne.

Wodociąg zimnej
i gorącej wody na
wszystkich piętrach.

Ceny umiarkowane.

Powozy na zamówie-
nie do pociągów.

Poczta,
telefon i telegraf
w Zakładzie.